„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr.

Ніва

№ 45 (89) БЕЛАСТОК, 10 ЛІСТАПАДА 1957 г. ГОД II

Перад тэлеаб'ектывам опера беларускага кампазітара Багатырова «Надзежда Дурава», у якой адлюстроўваецца гераічную барацьбу народаў Расіі супроць напалеонаўскіх захопнікаў.

Вялікі поспех савецкай навукі

Ужо другі спутнік кружыцца наваколл Зямлі

3 лістапада 1957 года Савецкі Саюз выкінуў у прастору другі штучны сатэліт Зямлі. Важыць «спутнік» значна больш за папярэдняга, бо аж 508,3 кілограмаў. Другі штучны сатэліт кружыць па арбіце з хуткасцю 8 кілометраў на секунду на адлегласці 1.500 кілометраў ад Зямлі. Поўны абег навакол трывае 102 мінуты.

На палубе «спутніка» змешчана апаратуру да даследавання сонечнага праменявання, апаратура да даследавання касмічных праменняў, апаратура да даследвання тэмпературы і ціску, герметычна клетка ў якой знаходзіцца сабака (герметычна клетка забяспечана кліматызацыйнымі абсталяваннямі, ежай і інструментамі да даследавання рэакцыі жывога арганізма ў касмічнай прасторы), апаратура да пераказвання навуковых даных на Зямлю, два радыёперадачнікі.

Савецкія вучоныя выпусцілі другі «спутнік» у гонар 40 гадавіны Вялікага Кастрычніка. Савецкія абсерваторыі прыймаюць і рэгіструюць усе навуковыя нагляды, якія праходзяць на «палубе спутніка № 2». Асноўныя назіранні датычаць многіх медыцынскіх і біялагічных праблемаў, што спалучаецца з пытаннямі міжпланетных палётаў.

З першых інфармацый вядома, што сабака захоўваецца спакойна і агульны яго стан здавальняючы. Наземныя станцыі запісваюць таксама сігналы са «спутніка № 2» адносна касмічных праменняў, тэмпературы і г.д. Радыёстанцыя спутніка № 2 працуе нармальна.

Пастанова пленума ЦК КПСС

У газеце «Праўда» з 3 лістапада змешчана артыкул аб пастанове Пленума ЦК КПСС. Дзённік падкрэслівае, што на пленуме абмеркавана вялікаважную справу. Апрача членаў Цэнтральнага Камітэта ў абрадах прымалі ўдзел маршалы Савецкага Саюза, камандзіры вайсковых акругаў, члены вайсковых радаў і вышэйшыя служачыя Міністэрства абароны СССР. Далей падаецца змест пастановы і пасля таго гаворыцца, што ў сучасны момант на партыйных сходах і на сходах вайсковых акругаў падаюцца шматлікія факты, якія з'яўляюцца доказам таго, што былы міністр абароны Жукаў надта многа займаўся адміністраваннем, абыякава адносіўся да падначаленных, не разумеў значэння выхаваўчай працы ў арміі соцыялістычнай дзяржавы, не разумеў што дысцыпліна і высокая мараль арміі абасноўваецца на свядомасці радавых і афіцэраў.

На пленуме, піша «Праўда», выступалі з прамовамі м. ін. маршалы: Маліноўскі, Конеў, Ракасоўскі, Сакалоўскі, Ераменка, Цімашэнка, Бірузоў і генералы арміі: Батаў, Захараў і Казакоў. Многія з іх ужо даўно ведалі Жукава і яго працу. Выказвалі яны сур'ёзныя недахопы ў працы Жукава, крытыкавалі яго скажоныя і непартыйныя паводзіны на пасадзе міністра абароны. Паводле сваёй працы Жукаў не дастоен быў быць членам Прэзідыума ЦК і членам ЦК партыі, яго адносіны да справы не былі згодныя з лініяй партыі. Жукаў страціў давер'е партыі.

Далей «Праўда» піша, што Жукаў выступаючы на Пленуме быў згодны з усім, што сказана супроць яго і да таго, між іншым, сказаў: «гэты пленум быў для мяне вялікай партыйнай школай. З болем сцвярджаю, што толькі тут, на гэтым пленуме зразумеў я значэнне сваіх памылак, асабліва памылак палітычных, якія я, як член Прэзідыума ЦК партыі, рабіў».

Жукаў падкрэсліў, што і іншыя вайсковыя павінны належна разумець ролю партыі ў кіраванні арміяй.

Савецкія вучоныя могуць рэгуляваць пагоду

— Савецкія вучоныя апрацавалі спосаб штучнага рэгулявання пагоды праз уздзейнічванне на хмары, — заявіў на сесіі Акадэміі навук СССР яе член — карэспандэнт Фёдараў.

Савецкі вучоны падкрэсліў, што метад распрошвання хмар пры тэмпературы ніжэй нуля ў СССР ужываецца на практыцы на адвольных вышынях. Дзякуючы гэтаму, ёсць магчымасці вырашаць многія гаспадарчыя і навуковыя праблемы.

Паводле праф. Фёдарава, найлепшы спосаб рэгуляцыі пагоды гэта «бамбардзіраванне» хмараў з самалёта крышталікамі сухога лёду. Такія крышталікі прыспяшаюць працэс крысталізацыі вады ў хмары.

Танцавальны калектыў „Берёзка" у Польшчы

4 лістапада прыехаў у Польшчу вядомы ўжо ва ўсёй нашай краіне рускі народны танцавальны калектыў — Берёзка». У рэпертуары калектыву каля 20-ці народных танцаў і карагодаў.

Калектыў выступіць у многіх гарадах нашай краіны, а 1 і 2 снежня г.г. яго пабачаць жыхары Беластока. (вб)

Беларуская тэлевізія

Над Мінскам, непадалёк Цэнтральнай плошчы, узвышаецца вялізная сталёвая мачта — гэта тэлевізійная антэна. Побач, у новым прыгожым будынку, знаходзіцца беларускі тэлевізійны цэнтр. Ужо ў 1956 годзе нармальна адбываліся тэлеперадачы. Праграма тэлеперадач вельмі рознастайная. На экране тэлепрыёмніка можна пабачыць новы цікавы фільм, выступленні мастацкіх калектываў, драму, оперу ці паслухаць (і пабачыць) выступленні вядомах артыстаў і дзеячоў.

У сувязі з гэтым Мінскі радыёзавод наладзіў серыйную прадукцыю тэлевізараў. Заслужаным прызнаннем карыстаюцца першакласныя прыёмнікі «Беларусь — 56» і камбінаваныя тэлевізары «Беларусь — 2».

Мінск — гэта бадай адна з першых савецкіх сталіц, якая ўжо мае сваю тэлевізію.

С. ЯНОВІЧ

Амністыя ў СССР

З выпадку 40 гадавіны Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэволюцыі Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР выдаў дэкрэт аб шырокай амністыі ў СССР. Амністыя датычыць усіх засуджаных да трох год уключна і тых, якіх пакарана рэпрэсійнымі сродкамі не звязанымі з пазбаўленнем свабоды.

Не залежна ад тэрміну пазбаўлення свабоды, на падставе амністыі, звольнены будуць жанчыны, якія маюць дзяцей да 8 гадоў, цяжарныя жанчыны, мужчыны, якім больш 60-год, жанчыны якім больш 55-гадоў і непоўналетняя моладзь да 16-гадоў.

Апрача таго кожны, хто засуджаны на больш чым тры гады, будзе адседжваць толькі палову таго, што яшчэ засталося.

Выступае вядомы армянскі спявак Артур Айдзінян. Нарадзіўся і жыў ён у горадзе Салонікі (Грэцыя), у 1947 г. вярнуўся на радзіму.

Тамара Ханум, якая спявае песні розных народаў на некальні дзесятках моваў.

Вечар. Ва ўтульным покоі ціха. Неахвота ісці ў адлеглы тэатр і стаяць у чарзе па білеты. Перакручваем рэгулятар тэлевізара і... глядзім спектакль Пушкіна «Каменны госць».

Совецкі спадарожнік № 2 у цэнтры ўвагі амерыканскіх вучоных

Выпуск другога штучнага спадарожніка Зямлі выклікаў вялікае ўражанне ў Злучаных Штатах. У сувязі з гэтай знамянальнай падзеяй, шматлікія амерыканскія газеты і часопісы аб'ектыўна прызнаюць прыярытэт совецкай навукі ў галіне тэхнічнага прагрэсу. Навуковыя асяроддзі ў ЗША выражаюць сваё задавальненне, што совецкія вучоныя лічаць выпуск спадарожніка №2 сваім укладам у Міжнародны геафізічны год. Яны выражаюць думку, што Совецкі Саюз падзеліцца падрабязнымі тэхнічнымі інфармацыямі адносна функцыяніравання складанай апаратуры спадарожніка.

Н'ю-йоркскі карэспандэнт агенцтва Франс Прэс піша, што кожны амерыканец ужо не сумняваецца аб прыярытэце совецкай астрафізікі, а выпуск новага спадарожніка выклікае ў ЗША захапленне дасягненнямі совецкай навукі.

*

Асаблівае зацікаўленне гэтай падзеяй і сваё захапленне выказваюць некаторыя амерыканскія вучоныя. Прафесар Лоўдэн — выкладчык матэматыкі на вядомым універсітэце Кантэнберы ў гор. Уэлінгтон (ЗША), у прыватнасці, адзначае, што «Совецкі Саюз на многія годы апярэджвае Злучаныя Штаты»

Дырэктар абсерватрыі ў Лейдзе — праф. Уорт, выпуск другога штучнага спадарожніка Зямлі называе «незвычайным дасягненнем».

У вайсковых колах Захада спадарожнік №2 выклікаў вялікае замяшанне. Выказваюцца тут розныя погляды і меркаванні адносна магчымых рэзультатаў гэтага грандыёзнага дасягнення совецкай навукі. Так, напрыклад, навуковы карэспандэнт англійскай штодзённай газеты «Дайлі Экспрэс» піша, што Совецкі Саюз можа, у выпадку неабходнасці, знішчыць Злучаныя Штаты. Захад — працягвае карэспандэнт — не мае такой зброі, якая-б магла супрацьпаставіцца зброі Совецкага Саюза

Фабрыкі Беларусі пераходзяць ужо на 7-гадз. працадзень

Некаторыя фабрыкі Совецкай Беларусі перайшлі ўжо на 7-гадзінны працадзень. Адным з першых заводаў, які перайшоў на 7-гадзінны дзень працы ёсць станкавы завод у Мінску. Дзякуючы папярэдне праведзеным падрыхтоўчым працам прадукцыйнасць працы павысілася на столькі, што ў сучасны момант на працягу 7 гадзін фабрыка выробляе значна больш, чым раней на працягу 8-гадзіннага дня працы. У сувязі з гэтым павялічылася і зарплата рабочых.

У фабрыках, якія працуюць бесперарыўна для захавання пастаяннасці цыкла вытворчасці, вырашана пакінуць 8-гадзінны дзень працы, за тое-ж увесці 2 дні адпачынку ў тыдні.

Шырма на хвалях Варшаўскай радыёстанцыі

5.XI г. г. Варшаўская радыёстанцыя прысвяціла 20 мінут на канцэрт Дзяржаўнай харавой капелы БССР. Мастацкім кіраўніком гэтага выдатнага харавога калектыву з'яўляецца вядомы ўжо нашым чытачам Рыгор Шырма.

Гэтыя першыя праявы зацікаўлення Варшаўскай радыёстанцыі музычнай культурай суседняга народа заслугоўваюць на ўсебаковую ўвагу. Трэба, каб Польскае Радыё больш знаёміла грамадскасць нашай краіны з культурай і жыццём суседняй социялістычнай Беларусі. (с)

Больш такіх кантактаў

5 лістапада ў Польскім радыё быў напэўна днём беларускім. Толькі выслухалі мы з Варшавы песні хора Шырмы, калі й Беласток пачаў перадачу прысвечаную Беларусі. Гэтую амаль гадзінную перадачу апрацавала для Беластока радыё Мінск.

Астаецца толькі шчыра пажадаць абедзьвюм радыёстанцыям, каб гэты сяброўскі кантакт не быў апошнім.

2 лютага 1958 года адбудуцца выбары ў народовыя рады

Дзяржаўная рада выдала пастанову аб правядзенні новых выбараў у ваяводскія, павятовыя, гарадскія, раённыя, пасёлкавыя і грамадскія народовыя рады. Дзень выбараў назначана на нядзелю, 2 лютага 1958 года.

Польскі друк аб беларусах

На старонках польскага друку змяшчаецца штораз больш вестак аб беларусах у Польшчы, аб дзейнасці БГ-КТ.

«Арганізаванае ў мінулым годзе Беларускае грамадска-культурнае таварыства, («Трыбуна Люду» № 300), штораз больш развівае сваю дзейнасць. Пры Галоўным праўленні існуюць танцавальны і харавы калектывы».

Газеты: «Трыбуна Люду», «Трыбуна Мазовецка», «Глос Роботнічы», «Трыбуна Роботніча». «Глос Ольштынскі», «Трыбуна Опольска» і «Газета Бялостоцка», змясцілі на сваіх старонках здымкі танцавальнай групы самадзейнага беларускага калектыву пры ГП БГ-КТ.

У сувязі з 75 гадавінай нараджэння Якуба Коласа, «Газета Бялостоцка» у 261 нумары змясціла артыкул А. Чэрмінскага п. з. «Вялікі беларус».

«Узгадаваны на беларускай зямлі, выйшаўшы з глыбінь беларускага люду, — піша аўтар, — Якуб Колас заўсёды падкрэсліваў дружбу і прывязнасць да брацкага польскага народа». (вб)

Каб ісці шляхам пракладзеным Кастрычнікам партыі патрэбнае адзінства

Ужо год мінуў ад гістарычнага VIII пленума Цэнтральнага Камітэта Польскай Аб'еднанай Рабочай партыі, які адкрыў шырокія перспектывы для дэмакратызацыі нашага жыцця згодна з запатрабаваннямі працоўных мас нашай краіны. Партыя ўзяла на сябе трудны абавязак кіравання працэсам дэмакратызацыі. І таму ўсе намаганні партыйных улад ідуць у напрамку ўмацавання кіруючай ролі партыі, у кірунку поўнага прымянення прынцыпаў дэмакратычнага цэнтралізма— арганізацыйнай асновы партыі.

На працягу апошняга года з вялікай энергіяй і самаахвярнасцю рабочы клас і працоўнае сялянства змагаліся за аздараўленне нацыянальнай гаспадаркі. У грамадска-палітычным жыцці краіны адбываліся вялікія зрухі. Выдатна павялічыўся непасрэдны ўдзел рабочага класа ў кіраўніцтве социялістычнымі прадпрыемствамі; рабочыя рады, пераадольваючы першапачатковыя цяжкасці, здалі свой экзамен. Сялянства прычынілася да павялічэння сельскагаспадарчай вытворчасці. У інтэлігенцкім асяроддзі буйна разгарнуўся інтэлектуальны рух. Сейм узняўся да ролі сапраўднага рэпрэзентанта народа і пачаў жыць поўнакроўным жыццём.

Далейшае паспяховае развіццё социялістычнай дэмакратызацыі залежыць ад моцнай пазіцыі партыі ў народзе, ад яе адзінства. Адказнасць за ўвесь ход дзяржаўнага і грамадскага жыцця краіны спачывае перш за ўсё на партыі.

У мінулым годзе на Краёвым з'ездзе партыйнага актыву Уладыслаў Гамулка сказаў: «Дэмакратызацыя нашага жыцця, дэмакратызацыя, мэтай якой з'яўляецца ўмацаванне народнай ўлады шляхам шырокага і непасрэднага ўдзелу рабочага класа і працоўных мас у кіраванні социялістычнай дзяржавай, можа быць толькі тады правільна ажыццёўлена г. зн. згодна з найлепш зразумелымі інтарэсамі працоўных, калі дэмакратызацыяй будзе кіраваць партыя рабочага класа. А такой партыяй з'яўляемся мы.» Аднак у часе Кастрычніка на арэну антыпартыйнай дзейнасці выступілі рэвізіяністы, якія толькі фармальна згадзіліся з рашэннямі VIII пленума. Яны пад крывадушнай маскай прыхільнікаў новага напрамку перайшлі ў наступленне супраць рашэнняў гэтага пленума і новага кіраўніцтва партыі.

Аб неабходнасці змагання з рэвізіяніcцкім крылом гаварыў Уладыслаў Гамулка на IX пленуме ЦК ПАРП. Нягледзячы на паказанні і рашэнні IX пленума ў гэтым напрамку, у партыі паглыбляўся працэс ідэалагічнай блытаніны і арганізацыйнага замяшання, выкліканы дзейнасцю рэвізіяністаў. Зусім зразумела, што ў такіх умовах адзінства партыі сур'ёзна пахіснулася. Усім, якім блізкай з'яўляецца справа дальнейшай дэмакратызацыі жыцця ў краіне, павінна залежыць на пераадаленні партыяй гэтых безумоўна вялікіх труднасцей.

На апошнім пленуме ЦК ПАРП Уладыслаў Гамулка сцвердзіў, што партыя не намерана зачыняць дзверы дэмакратычных свабод. Наадварот, яна імкнецца яшчэ больш іх сцерагчы з прычыны існавання ў краіне варожых социялізму сіл, якія пагражаюць гэтым свабодам. Такім чынам бачым, што дальнейшая дэмакратызацыя залежыць ад поспехаў партыі ў барацьбе супраць антысоцыялістычных сіл.

Адзінства Польскай Аб'еднанай Рабочай партыі — гэта залог паспяховага ажыццяўлення ідэй Кастрычніка.

М-ка

Гутаркі Данілы са Цяпанам

— Як маемося?

— Кідаемося то сяк, то так. Сёння пад лесам ледзь дагараў, кабылка зусім заездзілася.

— Як кабылку корміш, так яна і цягне. Аўса трэба ні шкадаваць.

— Хто-ж-бы яго шкадаваў, калі-б хапало. Восенню скорміш, чым карміцьмеш зімою, на вывазцы.

— Братка ты мой, маеш толькі сваякоў, што каб пусціў каменем, то ні трапіў-бы ў чужога ды ўсё ў сваго. Памогуць.

— Сваіх то многа, а як прыдзецца тапіцца, няма за каго ўхапіцца. З сваім найгорша справа. Вось на тым тыдні ў Ласінянах унук роднага дзеда зарэзаў. Ніпаладзіў за зямлю.

— Якім зярном хто сее, такім збірае. Людзі здабываюць міжпланетныя прасторы, а ў нас усё за зямлю рэжуцца. Усё яе беднай нам мала.

— Бо і ня шмат яе. А мо' яшчэ й паменшае. Ходзяць чуткі, што памешчыкі вяртаюцца.

— Чуў, што звоняць, ды не ведаеш у якой цэркві.

— Дай Божа ано чуць, але ні бачыць. Вось бы такіх у ракету, замест сабачак, і запусціць на месяц. Хай асвойваюць.

— Гэта такую брыдоту туды? Там, братка ты мой, трэба будаваць жыццё адразу па-новаму, каб і ва ўспаміне не было памешчыкаў. Хай ужо яны дажываюць свой век на Зямлі, а баяцца іх няма чаго, бо народная ўлада маёнткаў ім не верне. Маюць сем дзён на тыдзень і чатыры нідзелі на месяц — хай і за гэта скажуць нам дзякуй.

— І я таксама сабе думаю, ніпрошанага госця за парог выводзяць, так, як тых рэвізіяністаў. Аднак цікава, па колькі ў Амерыцы плоцяць за зямлю на Месяцы?

— Затрымана продаж па прычыне «спутніка». «Уласнікі» зямельных участкаў на Месяцы бачаць, што нічога з гэтай каніцелі не выйдзе. Апынуліся ў становішчы нашых памешчыкаў, хацелася-б да раю, ды комуністы не пускаюць. Лаюць сваіх вучоных, што не могуць запусціць свайго дзевяцікілограмовага спутніка, у той час, калі совецкія вучоныя пяцісоткілограмовага запусцілі, яшчэ й з сабачкай ўнутры.

— Й прыдумалі, з сабачкай, баяцца каб спутніка хто не ўкраў, ці што?

— Сабачку пасадзілі каб лаяла на тых, хто адносна простага люду кепскія намеры мае.

— Нядрэнна прыдумалі. Проста трудна сабе ўявіць, як Расея змянілася. Праехаў я яе бежанцам уздоўж і ўпоперак — свет дошкамі забіты. А цяпер гэтая Расея, спутніка свету падаравала.

— Не тая гэта Расея. Гэта Совецкі Саюз. І калі спутнік круціцца, як на шрубах, то гэта заслуга совецкіх вучоных і той сістэмы, якая дала такія ўмовы, каб казкі змяняліся ў быль.

— Гладка кажаш, усёроўна, што Пушкін, мо' вершыкі задумаў укладаці? Цяпер вершыкі ўкладаюць яксці надта дзіўна. Мой Ігнатка як быў на вакацыях, чытаў мне якіхсьці «навачэсных» паэтаў. Кажа: — Слухай, бацьку, убірай у сябе культуру.

Слухаў я, слухаў гэтых вершыкаў і кажу яму: — Яксці гэты паэты пішуць нявыразна, мала вучыліся, ці што? Паглядзеў на мяне Ігнатка з дакорам і кажа: — Не дарос ты, бацька, да сучаснай паэзіі.

— Ну, дык растлумач — кажу яму — у чым тут справа? — Бач — кажа Ігнатка — сучасныя паэты пішуць для будучых пакаленняў, таму цяжка іх цяпер зразумець.

— Якія-ж ахвярныя паэты, — падумаў я, — цікава ці яны грошы за гэтыя вершыкі бяруць цяпер, ці адкладаюць на потым? Але аб гэтым ужо Ігнатка не пытаў, каб не смяяўся з мяне. Мо' сапраўды жывуць яны святым духам. Дзіўныя людзі.

— От, вялікае дзіва, што карова чорна, а малако сіво. Вершыкамі, братка ты мой, цяпер людзей не ўдзівіш, тамі й пішуць незразумела. Каб цані сабе нагнаць. Спутнік — во, дзе цяпер паэзія. Так, што калі кабылку маеш слабую, трэба шукаць спадарожнікаў і трактарам поле гараць. Бо, як сіла слабая, то-й доля благая.

Знаёмімся з жаўнерамі Кастрычніка

Я ахоўваў Дзяржынскага

— Быў 1919 г. — пачаў свой расказ Кастусь Смактуновіч. Урад буржуазнай Польшчы аб'яўляе мабілізацыю ў войска. Мяне таксама мабілізавалі ў армію Пілсудскага назначаючы ў 42 полк пяхоты. Неўзабаве пасылаюць нас на ўсходні фронт да барацьбы з рускімі рабочымі і сялянамі. Я разумеў, што вайна мае агрэсіўны і несправядлівы характар. Супраць каго выступаць? Супраць свайго брата — рускага работніка?

Аднойчы ноччу, я і 5 маіх таварышоў уцяклі да чырвонаармейцаў. Прынялі нас вельмі сардэчна. Назначылі мяне ў ахову штаба арміі заходняга фронта, дзе знаходзіліся Фелікс Дзяржынскі, Юліян Мархлеўскі і Кон.

*

Ліпень. Затрымаліся мы ў палацы графа Браніцкага ў Беластоку.

Аднойчы я меў магчымасць пабываць на сходзе ў адной з тэкстыльных фабрык. На сход прыбыў Дзяржынскі. Рабочыя сур'ёзна і ўважліва слухалі яго выступленне. Дзяржынскі гаварыў аб новай рабоча-сялянскай Польшчы. Усе аднадушна падтрымалі Рэвалюцыйны Камітэт і яго праграму. Здаецца бачу і чую, як сёння, размову рабочага з Дзяржынскім.

— Хто будзе валодаць фабрыкамі? — пытае рабочы.

— Вы, рабочыя.

— Мы згодны з гэтым, сэрцам і душою падтрымоўваем тое, аб чым вы гаварылі тав. Дзяржынскі — падхапіў другі рабочы — але скажыце, ці зможам мы абараніцца перад ворагамі.

Хвіліну было ціха.

—Калі рабочыя Польшчы з'еднаюцца — тады нашу справу абаронім — сказаў цвёрда Дзяржынскі.

На заканчэнне спаткання з тав. Дзяржынскім рабочыя задэкларавалі Рэвалюцыйнаму Камітэту сотні метраў матэрыялу на мундзіры для салдатаў.

*

У палацы Браніцкага, амаль штодзённа сустракаўся я з Дзяржынскім. Дзяржынскі працаваў звыш чалавечых магчымасцей. Цэлымі днямі прабываў на нарадах, пасяджэннях, сходах і размовах.

Прыхадзіла да яго вельмі многа інтарасантаў. Рабочыя і сяляне выходзячы ад Дзяржынскага гаварылі: «душа не чалавек, паслухае, параіць, растлумачыць. Іменна такі правадыр нам патрэбны».

Аднойчы таварышы мае сядзелі ў пакоі я збіраўся ўжо адпачываць, раптам адкрыліся дзверы і ўвайшоў тав. Дзяржынскі.

— Добры вечар — сказаў.

— Добры вечар — адказалі ўсе хорам.

— Як вам жывецца таварышы?

— Так сабе — адказалі мы.

— А становішча ў нас усё яшчэ нялёгкае, нялёгка здабыць уладу — сказаў Дзяржынскі падыходзячы да салдата.

Размаўлялі мы з ім як з самым блізкім сябрам. Яго словы былі простыя і змястоўныя. Потым устаў з крэсла падыйшоў да акна і заглядзеўся ў бясконцую цемру. — Так, Беласток — вымавіў ціха, але раптам адвярнуўся і сказаў: Люблю гэты горад, яго скромныя прастыя вулічкі, яго геройскіх і працавітых людзей.

— А вы адкуль самі? — звярнуўся да мяне.

— З Нарвы, Бельскага павета.

— Зямляк?

— Зямляк тав. Дзяржынскі.

— Беларус? — пытаў далей Дзяржынскі.

— Беларус — ізноў адказаў я.

— Знаю нашых паноў — гаварыў Фелікс — гардыя і злыя гэта людзі. Ніхто так не біў і не мучыў беларусаў як яны.

*

Аднойчы мяне паведамілі, што трэба ставіцца ў штаб. Згодна з паведамленнем я неадкладна заявіўся.

За сталом сядзеў Мархлеўскі і нешта пісаў. Відаць было, што ўвесь аддаваўся рабоце. Хвіліну так прастаяў я насупроць яго.

— Выбачайце, хачу дакончыць работу — праврваў цішыню Мархлеўскі, стаў з крэсла, падыйшоў паціснуў руку і запрасіў сесці побач сябе.

— Таварыш Смактуновіч — звярнуўся да мяне, — мы лічым, што вы павінны паехаць у сваю мясцовасць і арганізаваць міліцыю. Людзі вам знаёмыя, думаем, што справа пойдзе даволі добра. Доўга яшчэ навучаў мяне што рабіць і што ад чаго пачынаць.

На развітанне пажадаў мне самых лепшых поспехаў.

*

Праз некалькі дзён у Нарве ўжо дзейнічала ахвотніцкая народная міліцыя. Пастарунак яе змяшчаўся ў тым самым будынку, дзе змяшчаецца пастарунак сённяшняй міліцыі.

Першымі ўступілі ў рады міліцыі: Шымко, Кур'яновіч, Антон Плясковіч, Якуб Смактуновіч, Пятро Смактуновіч, Аляксандр Смактуновіч і іншыя. Сабралося нас больш 15 асоб.

Збіралі зброю, утрымоўвалі лад і парадак, арганізавалі дапамогу чырвонаармейцам. Мясцовае насельніцтва да нас вельмі прыхільна адносілася і падтрымоўвала нас на кожным кроку. Але нечакана прыйшоў дзень, калі трэба было адступаць. Разам з Чырвонай Арміяй адступіў і я.

*

25 гадоў служыў я ў радах Чырвонай Арміі. Прымаў удзел у змаганні з белагвардыйскімі і японскімі бандамі потым працаваў афіцэрам пагранічнікам. Падчас другай сусветнай вайны дайшоў я ў радах Савецкай Арміі аж да Берліна.

*

Сёння Кастусь Смактуновіч працуе на раллі ў Нарве. Есць сакратаром пярвічнай партарганізацыі, актыўным партыйным дзеячам. Імкнецца да таго, каб магчыма як найвышэй паднесці ідэалагічны ўзровень сваіх членаў.

Гутарку правёў:
Б. НІКІЦЮК

М. ГАЙДУК

Драгічын — старажытны горад

Даўнюю і багатую гісторыю мае Драгічын. Не вядома, якое племя яго заснавала: ятвягі ці прусы, мазаўшане ці дрыгавічы. Размешчаны на беразе суднаходнай ракі, ён займаў немалазажнае значэнне ў гандлі паміж усходнімі славянскімі гарадамі і заходнімі, больш таго — ён знаходзіўся на старажытным гандлёвым шляху «з варaг у грэкі» г. зн. гарадамі ўзбярэжжа Балтыйскага мора і Чорнага, а нават самай Грэцыяй. Аб гэтым сведчаць археалагічныя знаходкі манет і рэчаў у Драгічыне, якія паходзяць са старажытнай Грэцыі, а нават краін Блізкага Усходу. Бурштын, воск, мёд і футры ішлі на ўсход і поўдзень, соль, віно, вырабы з жалеза і ўпрыгожанні плылі на поўнач і захад. І ўсе гэтыя тавары пераходзілі цераз рукі драгічынскіх купцоў. Горад быў багаты і многалюдны. Таму тры старажытныя плямёны: мазаўшане, ятвягі і плямёны рускія заўсёды спрачаліся між сабой за гэты горад. Спрэчкі пачыналіся вайной і разбурэннем горада, канчаліся тым, што горад пераходзіў ва ўладанне горшых ці лепшых, новых гаспадароў, хутка адбудоўваўся і цвіў па-ранейшаму.

З пісьмовай гісторыі вядома, што з пачаткам XII стагоддзя Драгічын належаў да Кіеўскай Русі. У 1142 годзе вялікі князь кіеўскі Усевалад Вольгавіч, падзяліўшы сваё княства між сыноў і братоў, аддаў Брэст, Драгічын, Чартарыжск і Клічэўск свайму малодшаму брату Ігару. Затым валодалі Драгічынам па чарзе Ормін і Падляшук — князі кіеўскія. Падляшук вельмі часта нападаў з сваімі войскамі на суседнюю Польшчу. Польскі князь Казімір Справядлівы хацеў пазбавіцца небяспечнага і ваяўнічага суседа і адначасова мець уплыў на ятвяжскае Падляшша. Ен заняў Драгічын і пайшоў углыб Падляшша. У 1237 годзе Конрад князь мазавецкі, асунуўся яшчэ далей на поўнач і ўсход — завяваў у ятвягаў значную частку Падляшша, а ў Драгічынскім замку пасяліў дабрынскіх рыцараў на чале з магістрам Генрыхам з Жыгоціна. Рыцараў абавязаў ахоўваць Мазоўша ад нападаў язычнікаў — ятвяг, прусаў і літоўцаў.

(Працяг будзе).

МІКОЛА СІСКЕВІЧ

ДАРОГА

Дарога,
дарога,
дарога,
ты ўешся бясконцай стралой.
Ад бацькаўскага парога
пайшоў я калісьці табой.
Крутыя былі павароты.
Бывала і лёгка ішоў.
У тваіх
паўсядзённых клапотах
я радасць
і шчасце знайшоў.
І каб
не Кастрычніка Зоры
зазззялі над нашай зямлёй
не знаю
ў якія-б прасторы
прышлося-б пайсці за табой?

СІВІЗНА

Яна, гавораць, старасці прыкмета
І размінуцца не ўдаецца з ёй,
Хаця юнацтва песні не дапеты,
Хоць сто шляхоў ляжыць перад табой.

Мінуў мне усяго яшчэ дваццаты,
А скроні ўжо бялеюць сівізной...
Дык недарма фашыстаў аўтаматы
Глядзелі тройчы ў твар дзіцячы мой!

НА ПРЫВАЛЕ

Праз лясы і гнілое балота
Кіламетраў мінуўшы за сорак
Пела песню гвардзейская рота
На прывале, пад кропкамі зорак.

На траве серабрыліся росы.
Месяц плаваў у небе прасторным.
Мы спявалі пра русыя косы,
Але думаў я толькі аб чорных.

НА ТВАІМ ВЯСЕЛЛІ

Іграе вяселле. Радасна гамоняць
Навокал жартаўлівыя сваты.
«Лявоніху» іграюць на гармонях,
А за сталом, у самым цэнтры — ты.

І я прышоў сюды, хоць боль гарачы
Мне як агнём, усю душу апёк.
Не думай, што я у куце заплачу,
Не плакаць я прышоў сюды здалёк.

Скажу апошняе сягоння слова
Найлепшае сабраўшы пачуццё.
Не мясяц зычу я табе мядовы,
А назаўжды мядовае жыццё!

Мікола Сіскевіч — прадстаўнік наймалодшага пакалення паэтаў Савецкай Беларусі.

Адзін у павеце

У Крывой (Бельскі павет) на сам перш прышлося мне пазнаёміцца з намеснікам старшыні сельгаскааператыва Рыгорам Данілюкам. Ён абвёў мяне па ўсіх кааператыўных будынках, паказаў жывы калектыўны дабытак і з задавальненнем стаў гаварыць аб тым, што яны маюць свой грузавы самаход, што нядаўна куплілі трактар і дзве прычэпы, што сёлета выкарыстоўвалі ў кааператыўных працах 4 сеялкі, 4 жняяркі, 4 касілкі, 4 грабяркі, 3 веялкі, 2 малацілкі, маторную сячкарню і іншыя сельскагаспадарчыя машыны.

Рыгор Данілюк паклікаў мяне ў хату запрасіў сесці, а пасля сеў, залажыў нагу за нагу і пачаў расказваць аб кааператыўных даходах.

— У нас ёсць кааператыўны млын. Ведаеце, якая гэта выгода ў гаспадарцы, ды і даход таксама някепскі. Больш 20.000 зл. у год — нічога сабе сума — праўда? На 6-ці гектарах плошчы раскінуўся кааператыўны сад, які ўжо пачынае даваць плады. Сярод дрэваў у садзе стаіць 56 вулляў. За мёд у гэтым годзе кааператыў узяў 20.000 зл. А за лён 80.000 зл.

— Нашы «калгаснікі» жывуць на шырокую нагу — працягвае Рыгор Данілюк. Амаль кожны мае радыёпрыёмнік, дастаткова малака і мяса. Вось напрыклад Уладзімір Борбіч мае дзве дойныя каровы. У гэтым годзе прадаў дзяржаве 4 адкормленых парсюкоў, а 2 сабе забіў. А куры, гусі і авечкі ёсць у кожнага.

Быў ужо вечар. Кастрычніцкі туман ахутваў вёску. Кааператыўшчыкі вярталіся з поля ад капання бульбы. Ды не толькі кааператыўшчыкі, і аднаасобнікі, іх таксама шмат працуе на кааператыўным полі. Зарабляюць дзённа ў кааператыве па 40 зл. Ва ўсіх хатах засвечваліся электрычныя агні. Жанчыны рыхтавалі вячэру, мужчыны давалі корм жывёле. У гэты час накіраваўся я да сакратара партарганізацыі Рыгора Барысюка. Ён забаўляўся з чатырохгадовай унучкай, а яго жонка сядзела ля пліты і падкладала ў агонь кастрыцу.

Пасля таго, як мы ўжо пазнаёміліся, жонка яго стала наракаць на дрэннага і бітлівага зяця-прымака, а ён сам пачаў расказваць аб усіх справах кааператыва, аб тым, як гэта ў кастрычніку ў мінулым годзе аднаасобнікі мала не пабілі старшыню кааператыва Сцяпана Башуна, як сёлета ўдалося ім заактывізаваць да працы ўсіх членаў кааператыва, а асабліва моладзь.

— Мы — кажа Міхась Барысюк — пастанавілі даваць узнагароду ў суме 15 зл, таму хто 6 дзён у тыдні працуе, а калі за гэтыя 6 дзён выпрацуе больш як 6 працадні значыць і большую прэмію атрымоўвае.

Калі я запытаў ці лепш стала ў кааператыве пасля кастрычніка — Барысюк крыху задумаўся і цвёрда сказаў, што многа лепш. Перш за ўсё мы сталі поўнымі гаспадарамі ў сваім кааператыве. Ніхто цяпер не дырыгуе намі, не застаўляе таго рабіць, таго сеяць ці гадаваць, чаго мы не жадаем. Вось цяпер мы прадалі 80 штук свіней і ўзялі за іх добрыя грошы. У мінулым нам напэўна не пазволілі-бы так паступіць. На весну мы думаем купіць 30 маладых маціёраў іншага, лепшага гатунку. Так і зробім, бо самі так жадаем. Акрамя таго нашыя ўлады цяпер не агранічваюць асабістай гадоўлі кааператыўшчыкаў. Гэта таксама вельмі добра. Некаторыя кааператыўшчыкі маюць пяцёра і больш свіней, па тры дойных кароў. Гэтага ім цяпер ніхто не вытыкае. Ну, вядома і ПОМ-у не плацім, бо маем свой трактар і свайго трактарыста, свой самаход і шафёр і ўсе патрэбныя машыны да апрацоўкі зямлі.

Барысюк расказваў яшчэ аб тым, што ў хуткім часе яны змеханізуюць каароўнік, канюшню і свінарнік, што ў гэтым годзе яны спадзяюцца на працадзень, пераведзены на грошы атрымаць больш 40 зл. не далічваючы да гэтага саломы, сена і даходу з прысядзібнага ўчастка і асабістай гадоўлі.

Таварыш Барысюк асабліва падкрэсліваў вялікія заслугі ў развіцці іх калектыўнай гаспадаркі старшыні кааператыва Сцяпана Башуна.

М. Х.

Пад развагу ПРН у Гайнаўцы

Адзін з нашых чытачоў піша: «...наша грамадская рада ў Арэшкаве (Гайнаўскі павет) вельмі дрэнна працуе. Старшыня больш сядзіць дома, як у грамадскай радзе. Сакратар, М. Аверчук, малады, мала адукаваны, не ўмее кіраваць працай. Мала таго, калі прыдзе надзел цэменту ці іншых матэрыялаў, пяжка іх атрымаць. Усё кажа «няма». А для швагра, які будуе сабе хату ў Гайнаўцы то заўсёды дае будаўляных матэрыялаў толькі, колькі яму трэба. У нас, калі дасі хабара, то і госпастаўку памяншаюць. Так было з Іванам Чуракам, які даў 300 зл. і яму рэфэрэнт грам. Леўчук зняла 25 кілограмаў мяса. Праўда, справа гэтая накіравана да пракуратуры, але гавораць у вёсцы, што ўжо яе загладзілі».

Звяртаемся да ПРН у Гайнаўцы з просьбай цікавіцца працай Грамадскай рады ў Арэшкаве.

Колькі маем алкаголікаў

У Польшчы налічваецца каля 100.000 алкаголікаў, якія добраахвотна лечацца ў супрацьалкагольных кліміках. Але гэта яшчэ далёка недастатковы образ п'янства. Калі-б што пяты алкаголік пачаў лячыцца то іх статыстычны лік павялічыўся-б у пяць разоў — атрымалася-б круглых 500.000! Цяпер можна лёгка падлічыць, колькі наогул ёсць у Польшчы алкаголікаў. (ся)

«Каменны даур» (Бельскі павет) — калісь гэты будынак належаў да жонкі Пілсудскага. Сёння ў ім жывуць парабкі «пані маршалковай».

Фото — Лясоцкі.

Суды

На працягу няцэлых дзесяці месяцаў г. года ў Ваяводскі суд у Беластоку паступіла 213 спраў да разгледжання. Што-ж гэта за справы? А вось яны: 59 за забойствы, з якіх 17 ненаўмысных, 70 — гэта выпадкі, 25 — гаспадарчыя злоўжыванні, 13 за хабарніцтва і 46 іншых.

Незадоўга адбудзецца суд чатырох злачынцаў, якія ў ліпені г. г. уцяклі з арышту міліцыі ў Олецку і забілі міліцыянера Левана Зацкевіча.

Агульна абвінавачанняў за злоўжыванне дзяржаўнай маёмасці ёсць вельмі мала ў суадносінах да іншых абвінавачанняў і, як кажуць працаўнікі судовых устаноў, органы МО і пракуратуры ў далейшым не надта многа гэтага выкрылі. (ао)

Увага, настаўнікі беларускай мовы!

Рэдакцыя атрымала ад Вас шмат лістоў, у якіх пытаеце, дзе можна купіць беларускія падручнікі?

Паведамляем, што ў Беластоцкай кнігарні пры вул. Кілінскага 10 ёсць наступныя падручнікі ў дастатковай колькасці:

1) Падручнікі па граматыцы беларускай мовы для VI і VII кл.

2) «Беларускае слова» — для II, III, IV, V і VI класаў.

3) Падручнікі па геаграфіі — для IV; V і VI-тых класаў.

4) «Арыфметыка» — для II і III-іх класаў.

Ёсць па некалькі падручнікаў па батаніцы і заалогіі для адпаведных класаў. (ся)

Хаборніку непавялося

Вацлаў Грабель працаваў на пункце скупу збожжа ў Дуброве. Людзі дзівіліся заўсёды, адкуль ён мае грошы на п'янства. Апошнім часам справа высвятлілася, Грабель бярэ ад гаспадароў хабары, а за тое запісвае большую колькасць збожжа, чым сапраўды гаспадар прывёз. Аднак вылезла шыла з мяшка.

Грабеля арыштавана.

АЛЯКСАНДАР ОМІЛЬЯНОВІЧ

(Партызанская хроніка) (9)

Калі ў 1941 годзе адступіла Чырвоная Армія, у вёсках Снежкі, Белкі, Шашылы і Нурэц на Бельшчыне, засталося шмат савецкіх жаўнераў і афіцэраў. Некаторыя з іх прабраліся ў Белавежскую пушчу, некаторыя трапілі ў фашысцкія рукі і загінулі.

На ўскраіне вёскі Снежкі стаяла струхлелая хата, у якой жыў Лявонь Смірноў з жонкай Кацярынай. Пры савецкай уладзе працавала яна настаўніцай. Смірноў паходзіў з Савецкага Саюза і быў старым камуністам.

Праз некалькі месяцаў пасля таго, як фашысты занялі гэту аколіцу, Смірноў і яго жонка пачалі памаленьку разглядацца за магчымасцямі арганізавання падполля. Першай праявай іх дзейнасці было тое, што наладзілі перахаванне савецкіх салдат па знаёмых гаспадарах і пачалі запасіць зброю, амуніцыю і іншае вайсковае абсталяванне.

З часам, у Снежках уцягнута да падпольнай дзейнасці Жанну Кастрыцкую, Вольгу Баранскую, Івана Савейчa, Рыгора Кочука, Матрону і Міхаіла Гадунчукоў. Снежкі сталіся як-бы базай падпольнага руху. У наступных гадах многія жыхары вёскі актыўна дапамагалі сарганізаванаму партызанскаму атраду.

Разгарнуўшы падпольную дзейнасць у Снежках, Смірноў з жонкай пераходзяць у другія вёскі. У недалёкіх Белках актыўна з імі супрацоўнічалі маладыя камсамольцы: Аляксандр Саўчынскі і Толік Федарук, а таксама гаспадар Павал Вашчук. У Мілейчыцах знаходзілася некалькі савецкіх афіцэраў і салдатаў. Вашчук па даручэнню Смірнова наладзіў з імі сувязь. Ад інжынера Бандарэнкі, які прабываў у Мілейчыцах, атрымаў паведамленне, што немцы ў «гараж» бурмістра звезлі многа назбіранай зброі і боепрыпасаў.

Ноччу Вашчук і Бандарэнка падкраліся да гэтага «гаража», вынялі акно і забралі адтуль адзін РКМ, некалькі вінтовак і шмат амуніцыі. Гэтую каштоўную здабычу схавалі ў Смірнова.

У некалькіх кіламетрах на поўнач ад Снежак знаходзіцца вёска Шашылы. Размясцілася яна пасярод гразкіх багнаў — «адрэзана» ад свету. Немцы амаль ніколі не заглядалі тут. У гэтай вёсцы жыла сям'я Раманюкоў — стары Фёдар і сыны — Мікалай і Іван. Мікалай хутка скантактаваўся з Смірновым, які будучы частым госцем у Шашылах прыцягнуў да сваёй сеткі Уляну Хількевіч, Уліту Хвашчэўскую і двух яе сыноў — Геніка і Мікалая. У канцы Шашылаў, у старой хатачцы, жыла ўдава Соня Тэрлецкая з сынамі — Раманам і Аляксандрам. Іх хатка стаецца мейсцам частых сходаў людзей падполля і адначасова сталася месцам кантактаў. У гэтых людзей у Шашылах праз цэлыя годы вайны цэнтралізаваўся партызанскі рух. Аколіца тут была спакойная і ўтульная.

У Нурцы, Смірноў вербуе на сувязнага Васіля Аляксеюка і ў Дубне — старага настаўніка Рыгора Гуральчука. Сетка сувязных расцягнулася на вёскі Пятроўшчына і Сасіны.

Кацярына Смірнова актыўна дзейнічала нараўні з мужам. У той час фашысты вялі актыўную агітацыю ў падтрымку нямецкай улады, арганізавалі нацыяналістычныя беларускія камітэты. Патрэбна было якась супроцьдзейнічаць. Смірнова хадзіла ад вёскі да вёскі, сустракалася з былымі камуністамі і прагрэсіўнымі людзьмі, арганізоўвала падпольныя антыфашысцкія камітэты, задачай якіх было арганізаваць рух супраціўлення і дапамагаць партызанам. Пры нагадзе збірала зброю і амуніцыю, лякарствы і харчы для хаваючыхся.

На працягу зімы 1942 года вакол Смірновых і іншых актывістаў у Снежках згуртавалася шмат людзей маючых зброю і прагнучых барацьбы супраць фашызма. Час было стварыць партызанскі атрад.

16 сакавіка 1942 года ў Вольгі Баранскай у Снежках адбыўся патаемны сход на які прыбыла многа людзей завербаваных Смірновымі для падпольнай дзейнасці. Кожны выказаў свой погляд на справу ўзброенай барацьбы, аблічана сілы і маемае вайсковае абсталяванне, і пастаноўлена ўтварыць партызанскі атрад. Камандзірам выбрана Лявана Смірнова. Некаторыя прапанавалі ісці ў Белавежскую пушчу — але аднак з увагі на тое, што ў аколіцах Снежак меласе шэраг важных кантактаў і існавала ўжо база для партызанскай дзейнасці, вырашана астацца на мейсцы. Горш толькі было тое, што ў гэтых аколіцах няма вялікіх лясных масіваў. Таму часова пастаноўлена хавацца па вёсках і толькі начамі выходзіць на аперацыі.

У канцы 1942 года Смірноў разам з групай партызанаў правёў некалькі ўдалых аперацыяў. Узарвана поезд паміж станцыямі Чаромха і Ну-

З настаўніцкай нівы

У Войшках бацькі мала цікавяцца школай

У многіх вёсках няма спецыяльнага, аддзельнага будынка на школу. Памяшканне школы знаходзіцца ў адной або некалькіх сялянскіх хатах.

А як маецца гэтая справа ў Войшках (Бельскі павет)?

У адным пакоі два настаўнікі вядуць лекцыі. Адзін з іх вядзе заняткі з двома злучанымі класамі, а другі з адным класам. І ў адным і ў другім класе заняткі вядуцца голасна. Значыць адзін настаўнік перашкаджае другому. І адзін і другі настаўнік нервуецца, таму што ўмовы навучання зусім немажлівыя ды мала плённыя.

Другое памяшканне таксама невялікае, да таго яшчэ дрэнна адгароджанае ад памяшкання гаспадара. Прыкра, што ў вёсцы Войшкі, дзе ёсць прыгожыя і прасторныя хаты, у адным памяшканні адначасова вучацца 3 класы, таму што няма магчымасці знайсці яшчэ адно памяшканне на школу.

Ды не толькі на школу. Настаўнік Хведар Аса таксама ніяк не мог знайсці ў вёсцы кватэры. Вымушаны быў зайсці да аднаго з гаспадароў і сказаць «Ці хочаце, ці не, буду ў вас жыць, хіба што пры дапамозе міліцыі мяне выкінеце!». Пакуль што гаспадар не выкідае.

Заможныя гаспадары маюць вялікія і выгодныя дамы але не хачаца ім хоць крыху сціснуцца. А тое, што школа і настаўнікі не маюць памяшкання — што іх абходзіць.

У вёсцы часта чуецца: «з навукі хлеба есць не будзеш». Вось таму на вышэйшых установах, няма моладзі з Войшак, вось таму, толькі некалькі чалавек скончыла сярэднюю школу.

Некаторыя вучні ходзяць у школу толькі зімою, бо вясною і восенню пасуць каровы. Напрыклад: Коля Федарук і Грыша Антанюк прыдуць у школу як нападае снег, бо тады каровы ўжо не выганяюцца ў поле. З такімі вучнямі настаўнікі маюць шмат клопату, бо яны нават пры самых лепшых старанях не змогуць нагнаць апушчаных заняткаў.

Апрача таго, бацькі некаторых школьнікаў крыўдна адносяцца да настаўнікаў. Вось прыклад. Нядаўна прыйшоў першы раз у школу, у гэтым годзе, Грыша Балтручык. Гэты пяцікласнік праз лета адпусціў такую чупрыну, што страх. Адзін з настаўнікаў прымусіў яго яе астрыгчы, але Грыша пажаліўся на настаўніка бацькам. Бацька і маці вучня прышлі лаяць настаўнікаў. Цяпер Грыша чамусьці зусім не прыходзіць у школу.

Бацькі ніколі не пытаюць як вучацца іх дзеці, якія маюць цяжкасці, мала таго, нават не прыходзяць тады, калі настаўнікі самі іх клічуць. Зусім не цікавяцца ані навукай, ані падводзінамі сваіх дзяцей.

А трэба пацікавіцца. Напрыклад Валодзя Сяменюк не мае яшчэ кніжак. Хацелі настаўнікі пагаварыць у гэтай справе з яго бацькамі, прасілі іх у школу, але ані бацька, ані маці не хоча прысці, не хочуць нават даведацца ў якой справе настаўнікі іх выклікаюць.

Школа мае вялікія цяжкасці і з тым, што няма школьнай плошчы. Фізкультурныя заняткі вядуцца на вуліцы. Дзеці гуляюць з мячам таксама на вуліцы. Плошча такая знайшлася-б у вёсцы, каб да гэтай справы войшкаўцы падыйшлі з сэрцам.

Ці ўсе бацькі абыякава адносяцца да школы, да настаўнікаў і да вучобы сваіх дзяцей? Не, не ўсе. Аднак людзей, якія разумеюць, што так не павінна быць, вельмі мала ў вёсцы, ды яны таксама сядзяць ціха.

У Войшках ужо некалькі гадоў будуецца новая школа і ўсё яшчэ няскончаная. Нехапіла бэляк на строп — спынілі будову і далей нічога не рабілася. Нарэшце прывезлі бэлькі. Аказалася, што яны кароткія і ноў усё ўстрымалася, ізноў нічога не робіцца. Зусім інакш мелася-б справа, каб войшкаўцы больш цікавіліся яе будоваю.

На маю думку, трэба каб у Войшкі прыязджалі прадстаўнікі Аддзела асветы і на сходах выяснялі, якое важнае месца ў свядомасці людзей павінна займаць школа і настаўнік. Гэтай справай больш павінен цікавіцца Прэзідыум ГРН у Рыбалах.

Настаўнікам з Войшак трэба абавязкова лапамагчы. М. Х.

Нядаўна ў Семяноўцы (Гайнаўскі павет). пабудавана новую школу.

Фото — І. Р.

Беласток думае аб Заменгофе

На пасяджэнні, якое адбылося 29 кастрычніка ў Прэзідыуме МРН у Беластоку паклікана камітэт, які будзе займацца справай пабудовы помніка Людвіку Заменгофу — стваральніку мовы эсперанто.

У конкурсе на помнік прымуць удзел найвыдатнейшыя скульптары ўсяго свету. Кошт конкурсу, які вынясе 250.300.000 зл. пакрыецца з прадажы паштовак абразуючых 10 праектаў помніка, якія будуць разлясаваныя не толькі да ўсіх скульптараў, але і прыхільнікаў гэтай міжнароднай мовы. Помнік стане на Пляntах. Будзе пабудаваны «Палац Эсперантыстаў» які будзе каштаваць 20 мільёнаў злоты.

Дакументацыя тэхнічна ўжо зробленая. У Палацы памесціцца першая ў Польшчы агульнаадукацыйная школа ў якой выкладаны будзе як прадмет — мова эсперанто.

У новапабудаваным ратушы будзе сарганізаваны музей Заменгофа. Так што Беласток пачаў думаць аб сваім суродзічу.

І. Р.

Пазнаем савецкіх артыстаў

Імя народнай артысткі Саюза ССР Лідзіі Іванаўны Ржэцкай, неразрыўна звязана з гісторыяй развіцця беларускага тэатральнага мастацтва.

Упершыню Л. І. Ржэцкая выступіла на сцэне ў 1916 годзе. Затым яна іграе ў тэатры, які называўся «Беларуская хатка». З часу ўзнікнення Першага Беларускага тэатра, які цяпер носіць імя Янкі Купалы, і па сённяшні дзень Л. І. Ржэцкая працуе ў гэтым калектыве.

З вялікім майстэрствам умее ствараць Л. І. Ржэцкая глыбоканацыянальныя, самабытныя вобразы беларускіх жанчын.

На здымку: народная артыстка СССР Ржэцкая ў ролі Альжбеты Крыніцкай (спектакль «Паўлінка») і народны артыст СССР Дзядзюшка ў ролі Сцяпана Крыніцкага.

У падрыхтоўцы да II З'езду БГ-КТ

Згодна з пастановай II Пленума БГ-КТ, Прэзідыум Галоўнага Праўлення Таварыства паклікала да жыцця 13-асабовую прапагандова-арганізацыйную камісію пры ГП.

У склад камісіі ўваходзяць сакратары аддзелаў БГ-КТ і актывісты Таварыства.

Некалькі дзён таму адбылося першае пасяджэнне гэтай камісіі, на якім абмяркоўвалася справа падрыхтоўкі да II З'езду Таварыства.

Вырашана ў беларускіх вёсках правесці сходы, на якіх будуць выбраны дэлегаты на паветовыя з'езды БГ-КТ. На павятовых з'ездах выбяруцца дэлегатаў на агульнапольскі З'езд Таварыства.

Пастаноўлена падрыхтаваць прапагандовыя матэрыялы аб дагэтуляшняй працы Таварыства, формах і метадах яго дзеяння.

Прапагандова - арганізацыйная Камісія ўжо прыступіла да працы. (вб)

рац — і Кляшчэлі і Бельск. Парэзана тэлефонную лінію між Мілейчыцамі і Кляшчэлямі. Многіх людзей гэта моцна падтрымала на духу, дадало адвагі і вытрымкі.

Немцы штораз часцей пачалі круціцца вакол Снежак і іншых вёсак. Смірноў з Раманюком з Шашылаў недалёка гэтай-жа вёскі выкапалі зямлянку, якая часова служыла сховішчам для партызан.

Ужо ў 1943 годзе прабыванне ў вёсках па гаспадарках станавілася немагчымым. Немцы штораз часцей праводзілі арыштацыйныя арышты, і штораз больш пачало паяўляцца шпіёнаў. Смірноў і яго група вырашыла пакінуць сховішча ў Снежках і ў іншых вёсках, і перанесціся ў лясы, у зробленую зямлянку.

Такім чынам, у аколіцы Снежак і Шашылаў узнікла партызанская група. Пакуль што не мела ніякага кантакту з іншым атрадам і рабіла толькі тое, што дыктавала канкрэтная сітуацыя.

* * *

Тым часам, Валодзя, Мішка і Васька хадзілі па Бельшчыне шукаючы кантактаў з нейкай партызанскай групай. Як дагэтуль, не ўдавалася. Ноччу будучы ў адной вёсцы даведаліся, што ў аколіцах Дубна, Нурца і Шашылаў паявілася нейкая партызанская група, аднак нічога аб ёй дакладна не ведаў. За тры тыдні знаходжання ў гэтай аколіцы не маглі натрапіць на ніякі след.

Аднойчы, вечарам, Валодзя разам з таварышамі прыбыў у вёску Шашылы. Заўважыўшы край вёскі ўбогую хатку пастанавіў паспрабаваць шчасця. Падыйшлі да яе і пастукалі ў акно. Адчыніла ім пажылая жанчына — Соня Тэрлецкая. Парашутысты ўвайшлі ў сярэдзіну. Удома былі яе сыны — Раман і Аляксандр. Сям'я падазрона прыглядалася прыбылым. Валодзя папрасіў есці, старэнькая кабеціна паставіла гаршчок бульбы, падагрэла смачны жур, дастала крыху хлеба. Хаця і не вельмі верыла прыбылым — з мацярынскім сэрцам глядзела, як лакома, з апетытам, елі пастаўленае. Сыны моўчкі пагльядзелі на іх і пераглянуліся. Пад'еўшы, Валодзя пачаў распытваць пра становішча ў вёсцы, пра партызанаў. Сям'я толькі пацікала плячыма — ніхто нічога не ведае, ніхто не чуў. Нягледзячы на запэўненні парашутыстаў хто і адкуль яны, не верылі ім. Праз пэўны час сын Тэрлецкай, Аляксандр, устаў, узяў шапку і выйшаў на панадворак нібы чагось там да каня. У паводзінах хлопца было штосьці падазронага, ляпей быць асцярожным. Валодзя даў знак таварышам, падзякаваў гасцепрыімлівай старэнькай кабеціне за вячэру і выйшлі з хаты. За плотам спаткалі сына Тэрлецкай, папыталі аб дарогу да суседніх вёсак і пайшлі ў напрамку рэчкі Нурац.

Як вядома, Тэрлецкія ўжо здаўна ўтрымлівалі сувязь з групай Смірнова. Калі Валодзя з таварышамі знаходзіліся ў хаце, Аляксандар — не ведаючы, ці гэта перадзетыя немцы ці праўдзівыя партызаны — пастанавіў паведаміць аб іх партызанам у зямлянцы. Выйшаўшы з хаты на панадворак хутка накіраваўся да Раманюкоў дзе якраз застаў Смірнова з партызанскім патрулём. Партызаны пачуўшы ад Тэрлецкага аб трох незнаёмых пастанавілі спраўдзіць. Па загаду Смірнова, ва ўсе бакі разышліся патрулі.

Парашутысты падыходзілі да кладкі на рэчцы. Насупроць, у вечаровым змроку паказалася група людзей, заляскалі замкі зброі. Усе спыніліся, чуваць было шэпт размовы.

— Стой! Хто ідзе?! — крыкнулі да іх па-руску.

— Мы партызаны, — адказаў Валодзя. — А вы?

— Мы таксама, — адказаў гэты самы голас. — Пароль ведаеце?

— Адкуль-жа маем ведаць пароль, — пачаў тлумачыцца Валодзя: Мы-ж адны другіх не ведаем, давайце бліжэй пагаворым.

— Добра, — адказаў, — адзін ад вас і адзін ад нас. На выпадак чаго — страляем без папярэджання, помніце!

Валодзя з аўтаматам напагатове ступіў некалькі крокаў наперад. Ноч была відная. Пачалася размова. Валодзя пераканаўшыся, што мае дачыненне з партызанамі, агульна расказаў — хто яны і чаго шукаюць. Незнаёмы пачаў распытваць, які ведае ў Маскве вуліцы і пляцы, дзе знаходзяцца важнейшыя будоўлі і г. д. Сустрэнута група была вельмі асцярожнай. Яшчэ крыху распытаўшы Валодзьку, незнаёмы паразумеўшыся са сваімі, заявіў, што да сябе іх не прымуць — няхай ідуць сваёй дарогай. На просьбы Валодзі, аднак дамовіліся накошт пароля і мейсца наступнай сустрэчы, і група невядомых партызанаў знікла ў начным змроку.

Валодзя зноў застаўся з таварышамі. Пачалі думаць над тым, што пачаць далей, куды ісці? Шукалі партызанаў, знайшлі іх — але калі адгэтуль адыдуць тады зноў могуць страціць кантакт з гэтым атрадам. Дайшлі да вываду, што гэта сустрэча не была выпадковай і што Тэрлецкія напэўна маюць сувязь з партызанамі. Вырашылі вярнуцца да Тэрлецкіх і перачакаваць у іх — можа ўдасца наладзіць трывалейшы кантакт.

(Працяг у наступным нумары).

Мгр. М. Канапацкі

Што чуваць у савецкіх кіностудыях

Творчыя планы савецкіх кінематаграфістаў у будучым годзе ахопяць шырокую і цікавую тэматыку. Іх увагу заўсёды прыцягваў незабыўны вобраз Уладзіміра Ільіча Леніна, які знайшоў у мінулым сваё ўвасабленне ў радзе высокамастацкіх фільмаў. У 1958 годзе кіностудыя «Мосфільм» паставіць двухсерыйны каляровы шырокаэкранны фільм «Ад лютага да Кастрычніка» (сцэнарыст А. Каплер, рэжысёр М. Ромм). Кінодраматург Н. Пагодзін працуе над сцэнарыем «Першае ў свеце», які апавядае аб В. І. Леніне, як арганізатару і кіраўніку соцыялістычнай дзяржавы. У Студыі ім. Горкага будзе знімацца фільм «Вартавы перад Смольным» (сцэнарыст Вс. Іванаў, рэжысёр Л. Лукаў). Вобраз Леніна знойдзе таксама сваё адлюстраванне ў фільме «У дні Кастрычніка», які апрацоўваецца ў кіностудыі «Ленфільм» (рэжысёр С. Васільеў) і ў фільме «Дзень першы» (рэжысёр Ф. Эрмлер). У кастрычніку і лістападзе бягучага года савецкія гледачы ўбачаць фільмы: «Тут жыў Ленін», «Вялікі Кастрычнік» і фільм аб маладосці Леніна «Сям'я Ульянавых».

На савецкіх экранах у будучым годзе паявіцца некалькі фільмаў аб Вялікай Айчыннай вайне. Сярод іх знаходзяцца такія, як «Чалавек не здаецца», «Балтыйскае неба» (па раману Н. Чукоўскага), «Начны дэсант» (сцэнарыст Іржы Марэк — Чэхаславакія).

Вядомы савецкі рэжысёр А. Роом будзе працаваць над пастаноўкай фільма аб патрыятычным подзвізе татарскага паэта Мусы Джаліля «Маабітскі сшытак».

Увесь свет перажывае цяпер знамянальную падзею — Савецкім Саюзам запушчаны першы штучны спадарожнік нашай планеты. У сувязі з гэтым савецкі глядач вялікую цікавасць праяўляе да фільма «Чалавек з планеты Зямля», які неўзабаве паявіцца на экране. Фільм гэты прысвечаны вялікаму тэарэтыку і піянеру міжпланетных падарожжаў К. Э. Цёлкоўскаму.

Вялікай папулярнасцю ў Савецкім Саюзе карыстаюцца экранізаваныя творы мастацкай літаратуры. У 1958 годзе будуць закончаны дзве кінотрылогіі: «Блуканне па пакутах» па А. Талстому і «Ціхі Дон» па М. Шолахаву. На экранізацыю чакаюць два іншыя творы Шолахава — «Узараная цаліна» і «Лёс чалавека». У стадыі апрацоўкі знаходзіцца кінокарціна «Настасья Філіппаўна» па раману Дастаеўскага «Ідыёт» (сцэнарый і пастаноўка І. Пырьева). Здымаецца для шырокаэкраннага фільма «Капітанская дачка» па Пушкіну. Усе гэтыя фільмы апрацоўвае «Мосфільм».

У 1960 годзе савецкая грамадскасць будзе адзначаць 50-годдзе з дня смерці Л. Н. Талстога. У сувязі з гэтым у наступным годзе пачнецца праца над экранізацыяй кіноэпапеі «Вайна і мір».

У Студыі ім. Горкага паявяцца неўзабаве два фільмы: «Фама Гардзееў» па Горкаму і «Разгром» па Фадзееву.

Савецкія кіностудыі супрацоўнічаюць з замежнымі кінематаграфістамі. Будуць створаны новыя фільмы супольна з кінематаграфістамі Францыі («Нармандыя — Нёман» і «Парыжане ў Маскве»), Фінляндыі («Сампо»), Кітая («Масква — Пекін»), Албаніі («Вызваленне»), Балгарыі («Напярэдадні» па Тургеневу), Югаславіі («Олеко Дундзіч»), Чэхаславакіі («Начны дэсант»), Венгрыі («Карпатская рапсодыя»).

Рад савецкіх кіностудыяў працуе над фільмамі, прысвечанымі сучаснаму жыццю савецкага грамадства. Студыя «Беларусьфільм», у прыватнасці, падрыхтоўвае два фільмы аб калгаснай вёсцы — «Нарачоная» і «Строгая жанчына», а Вільнюская студыя — фільм «Толькі ўперад» аб працы літоўскага сялянства.

У будучым годзе паявіцца рад новых кінокамедый, якіх нястача адчувалася ў мінулым. У кіностудыі «Мосфільм» рэжысёр Г. Александраў здымае «Рускі сувенір» — фільм аб групе замежных турыстаў, якія наведалі Савецкі Саюз у часе VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў, рэжысёр І. Анненскій працуе над музыкальнай камедыяй «Песня», якая таксама тэматычна звязана з фестывалем. Неўзабаве ў «Мосфільме» прыступяць да стварэння вясёлага эстраднага кіноагляда — «Чарадзейны шар» з удзелам А. Райкіна. Над новымі камедыямі працуюць таксама і рэспубліканскія студыі.

Усякая ўсячына

Няўданая парада

Радыё Стакгольм атрымала ад адной слухачкі перасылку кавалкам цвёрдага як камень прасняка. Адрасатка паведаміла, што гэты праснякі яна спякла паводле рэцэпту пададзенай па радыё ў перадачы для жанчын гаспадынь. Яна пасылае гэты прасняк у падарку аўтарцы перадачы.

Найбольшы горад

Найбольшым горадам у свеце з'яўляецца цяпер не Лондан, і не Н'ю Йорк, а сталіца Японіі Токіё.

Горад гэты лічыць цяпер 8,5 мільёнаў жыхароў, падчас, калі Лондан мае 8,2, а Н'ю Йорк 7,7 мільёнаў.

Разумны сабака

У гарах Каларадо ў Злучаных Штатах Амерыкі сарваўся са скалы і моцна пабіўся Мак Грэгор, так што не мог рушыцца з месца. Ягоны сабака паляцеў у найбліжэйшую вёску, якая знаходзілася 50 кілометраў ад месца выпадку і так брахаў, просячы каб за ім ішлі, што сяляне дадумаліся і выслалі ратунковую экспедыцыю. Сабака завёў экспедыцыю да свайго гаспадара. Гэткім спосабам Мак Грэгор быў уратаваны.

Міколка паравоз

Ад 3 да 17 лістапада г. г. адбываецца ў нас агляд савецкіх кінофільмаў. Між іншымі будзе дэманстравацца вельмі цікавы, каляровы кінофільм «Міколка паравоз» (па-польску: «Малы богатэр») выпрадукаваны праз «Беларусьфільм у Мінску ў 1957 годзе. Фільм рэалізаваны па вядомай аповесці Міхася Лынькова — «Міколка паравоз».

Акцыя кінофільма замыкаецца ў перыядзе І-шай сусветнай вайны і гадах Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. *(вб)*

Парады гаспадарам

Падрыхтоўка садоў на зіму

Закончылася ўжо ўборка пладоў у садах. Цяпер гаспадары павінны прыступіць да падрыхтоўкі садоў на зіму.

У нашым клімаце лепей не праводзіць зімовага арання ў садах таму, што карэнні пладовых дрэў могуць папрымярзаць.

Важнай асенняй работай у садах з'яўляецца ахова дрэўцаў перад зайцамі якія абгрызаюць пні. Каб захаваць сад ад зайцаў трэба агарадзіць яго, па меры магчымасці, — драцяной сеткай. Есць адзін вельмі даступны спосаб аховы саду перад зайцамі. Трэба абвіваць простаю саломаю. Аднак гэта поўнасцю яшчэ не забяспечвае. Добрае і недарагое забеспячэнне — гэта шмараванне ніжніх частак ствалоў пладовых дрэў (на вышыню аднаго метра) фекаліямі. Фекаліі падрыхтоўваем дадаючы 10 прац. гарачай вады. Гэту мешаніну на 6 тыдняў паддаем ферментацыі. Пасля дадаем густую завесіну тлустай гліны і 20 прац. масы фекаліі. Вымяшаўшы шмаруем такой мешанінай пладовыя дрэвы. Калі пасля шмаравання часта падаюць дажджы, якія змываюць мешаніну, тады паўтараем шмараванне яшчэ раз.

Калі ў садзе паявілася многа мышэй трэба восенню расклажыць на абшары саду атруткі «Атуісо». Гэты прэпарат можам купіць у кожнай «сельскагаспадарчай краме». Перад зімою трэба правесці ў садзе збіранне старых пладоў якія падаюць і гніюць пад дрэвамі, бо яны размнажаюць хваробы.

Інж. ВІТАЛІ МІРОН

Мгр. В. БЕЛАКАЗОВІЧ

Беларуская мова і польская культура

Часамі яшчэ і цяпер можна сустрэць погляд, што беларуская мова — гэта злепак мовы рускай і польскай, што яна ніколі не мела вялікага значэння і заўсёды была толькі мовай працоўнага простага народа. Гэта не зусім так. Беларуская мова ўжо ў XVI стагоддзі была вельмі багатай. На гэтай мове было напісана многа законаў і пастаноў Вялікага Літоўскага Княства. Літоўскія князі, а потым і некаторыя польскія каралі дынастыі Ягайлонаў лепш валодалі беларускаю моваю, чым літоўскаю і польскаю.

Апрача таго XVI век — гэта-ж перыяд бурнага развіцця беларускай літаратуры. Аб гэтым сведчыць творчасць такіх беларускіх пісьменнікаў і паэтаў як: Францішка Скарыны, Сымона Буднага, Васіля Омэльяновіч-Цяпінскага, Фёдара Эўляшэўскага, Андрэя Рымшы і іншых. Па-беларуску выступаюць нават на цэнтральных сеймах такія бліскучыя беларускія аратары, як Лявон Сапега і Іван Мялешка. У гэты перыяд выабляецца мілагучнасць і прыгожая напеўнасць беларускай мовы.

Існуе таксама погляд, што вялікі ўплыў на беларускую мову і літаратуру мелі рускія і польскія культуры. Гэта праўда. Дык толькі яна няпоўная. Чаму? А гэта таму, што трэба аднолькова звяртаць увагу на значэнне беларускай мовы і культуры ў развіцці іншых братэрскіх народаў. Не ўсе ведаюць, што беларуская літаратурная і гутарковая мовы адыгралі вялікую ролю ў развіцці польскай, рускай і украінскай культур. Напрыклад, развіццё польскага рамантызма неразлучна звязана з беларускай народнай творчасцю. Беларускі фальклор сыграў вялікую ролю ў паэзіі Міцкевіча, Чэчата, Зана, Одыньца, Сыракомлі - Кандратовіча. Віленская універсітэцкая моладзь міцкевічоўскага часу аднолькава спявала як польскія, так і беларускія песні. Сам Міцкевіч вельмі любіў народную песню «Ой ляцела цяцера да цераз лес...» Ен захапляўся прыгожай напеўнасцю беларускай мовы, зачароўваўся яе цудоўнай мілагучнасцю і паражаўся багатай рознастайнасцю беларускага фальклору.

Вось як піша аб уплыве беларускай мовы на польскую, выдатны польскі публіцыст, вядомы эмігранцкі палітык і дзеяч, нядаўна вярнуўшыйся на Бацькаўшчыну Станіслаў Мацкевіч:

„Są rozumni znawcy, którzy twierdzą nie bez racji, że połowa tego co napisał Mickiewicz nie jest zgodne z poprawnym językiem polskim. Mickiewicz był potężnym wiatrem języka białoruskiego, potężnym kontynuatorem wpływu języka białoruskiego na język polski, który zaczął działać jeszcze w XV wieku, i który polszczyznę udelikatniał, usubtelniał, odsuwał od patykowatych form języka wspólnego z Czechami, którym mówili Polacy w wieku XIV. Cóżby się ostało z Elizy Orzeszkowej gdybyśmy usunęli z jej prozy, z jej opisów, tęsknoty, realizmu wszystkie prowincjonalizmy, białorutenizmy i wprost rusycyzmy”. („Kierunki” Nr 10, 22 lipca 1956 roku, art. „Językowe uszczypliwości”).

Гэта зусім правільна. Нядаўна я праглядваў польскую газету «Ilustrowany Kurier Codzienny» за 1935 год. Дык там у дадатку да гэтай газеты («Kurier Literacko - Naukowy», Nr 7 z dnia 18 lutego 1935 r.) сустрэў артыкул Станіслава Гласкі: «Адкуль бяруць пачатак прозвішчы Міцкевіча і Касцюшкі?» Аўтар пераканальна даказаў беларускае паходжанне гэтых фамілій. Якім чынам? Дык вось Станіслаў Гласка звяртае ўвагу на той знаны факт, што Міцкевіч часта змякчаў літару *«ц»* і вымаўляў сваё прозвішча «Міцькевіч». Рабіў ён гэта не проста таму, каб быць арыгінальным. Не ў тым справа. Трэба ведаць, што яго бацькі і дзяды вымаўлялі сваё прозвішча цераз мяккае «ц» — *«ць»*. А вось дык гэта сведчыць аб беларускім паходжанні фаміліі. Чаму? Як вядома вельмі многія польскія фаміліі па сваяму паходжанню з'яўляюцца беларускімі.

Беларускай фанетыцы ўласціва спакон веку змякчэнне зычных гукаў, асабліва-ж «ц» і «дз» (ц', ць, дз', дзь). Вельмі многа беларускіх і польскіх прозвішчаў бяруць пачатак з грэцкага хрысціянскага каляндара. Тут трэба памятаць, што беларускія князі, такія, як князь полацкі, мсціслаўскі, слуцкі, іх рыцары, шляхта, сяляне, гэта цэлы тагачасны ўвогул беларускага грамадства прынялі хрысціянства ад Кіеўскай Русі ў 988 годзе. Беларусы-жа хроснае імя бралі з грэцкага каляндара і памяншалі па-беларуску. Князь называў свайго двараніна імям памяншальным. Тое самае чыніў дваранін адносна свайго селяніна. Тады яшчэ прозвішч амаль не выкарыстоўвалі, таму што іх наогул не было. Замест прозвішч ужывалі імя бацькі альбо назвы мясцовасці. Грэцкае імя *Дэмэтріос* па — беларуску вымаўлялі *Дымітры* або *Мітры*, а калі яго змяншалі, тады ўжо няўхільна літара *«т»* змякчалася на *«т'»*, а потым на *«ць»*. Вось і атрымваліся: Дэмэтріос — Дымітры — Мітры — Міт'ка — Міцька. Князь напрыклад наказваў сваяму рыцару:

Міцька, сядлай каня! Міцька, падай шаблю!

Потым, калі пачаўся ўплыў польскай культуры, польскага языка, калі Вялікае Літоўскае Княства прымае з Польшчы шляхецкія прывілеі, тады пры

(Працяг на стар. 7)

Канцэрт маладосці і дружбы

Незабыўныя ўражанні пакінулі па сабе выступленні калектыву песні і танца з Гродна ў Гайнаўскім маладзёжным Доме культуры.

Гэта быў сапраўдны паказ вялікай прыгажосці, дэманстрацыя ў чэсць дружбы і міру.

Выступленні чаравалі гледача. Апрача беларускіх народных песень можна было пачуць класічныя рускія і польскія творы, а таксама і польскія сучасныя песні. Захапілі гледачоў танцы, прыгожасць і гармонія іх выканання. Выступленні не пазбаўлены былі шчырага гумару. Тагго гайнаўская сцэна яшчэ не бачыла. Маладзёжны Дом культуры быў запоўнены па берагі. Трапіўшыя на канцэрт — гэта шчасліўчыкі, якім многія пазайздросцілі.

На сцэне 60-асабовы хор. Першыя песні здабываюць гледача, прымушаюць яго жыць канцэртам. А праграма багатая, мяняецца як у калейдаскопе. Глядач не паспявае ўсяго пераждаць. Яшчэ не замоўклі гучныя апладысменты Міколе Скалеўскаму за арыю «Дэмана», а ўжо рускі перапляс. Раіса Казакевіч сваім спевам выклікае сапраўдную авацыю. Немалую сенсацыю выклікаў акрабатычны эцьюд у выкананні Шарамецевай і Кусанова.

У зале стала ціха. Усе з напружаннем глядзяць на выканаўцаў іх рухі поўныя. Нумары выконваюць без ценя напружанасці, лёгка і рытмічна.

Не паспелі гледачы апамятацца, а ўжо новая нечаканасць «Маладзёжны танец». Выступаючыя гібкімі, рытмічнымі рухамі рук, ног і цела ўтвараюць адну фігуру за другой. Асабліва моцнае ўражанне робіць канчатковая фігура, калі над усімі ўзнімаюцца рукі з жывым белым голубам з распушчанымі крыламі.

Яшчэ вочы не насыціліся прыгожым паказам, а ўжо на сцэне «Чыгуначная карціна» на якую глядач не можа глядзець не смяючыся. І наканец прыгожая беларуская мелодыя добра ўсім знаная «Лявоніха». Захадзіла ўся сцэна. Гэта беларуская моладзь дэманструе свой тэмперамент і дынаміку. Публічнасць узнагароджвае бурнымі апладысментамі. Чуецца галоснае «біс...»! Усе ўстаюць і апладзіруюць госці. У такт ім апладзіруюць госці. Пасля канцэрта была наладжана сустрэча гайнаўскай моладзі з гродзеньскім ансамблем. Шчыра пасябравалі адны з другімі, пайшла гутарка. Колькі радасці прынёс гэты вечар гайнаўскай моладзі.

— «Прыязджайце да нас» — запрашалі госці.

— «Прыязджайце да нас яшчэ!» — гаварыла гайнаўская моладзь.

М. ТАРАСЕВІЧ

Чэмпіён польскай авіяцыі

Беластоцкі аэраклуб славіцца выдатнымі пілотамі. Не так даўно Канрад Віцінскі здабыў першае месца на злёце імя Жвіркі і Вігуры ў Бельска Бялэй.

Некалькі дзён таму назад адбыліся ў Кросне III Агульнапольскія авіяцыйныя спаборніцтвы, дзе пілот Станіслаў Копач на самалёце «Юнак 2» заняў першае месца і такім чынам стаўся чэмпіёнам польскай авіяцыі.

Станіслаў Копач з'яўляецца пілотам беластоцкай авіяцыі хуткай дапамогі, якая зрабіла ўжо 1275 палётаў.

Апрача славы пілот Копач атрымаў, як узнагароду, матацыкл ВСК і ручны гадзіннік.

(Тэкст і здымка І. РЫБІНСКІ)

Вам гэтага нельга рабіць

Мы атрымалі ліст, у якім наш чытач піша, што ў інтэрнаце Пелагагічнага ліцэя, у якім ён прабывае, дзеецца непарадак і што настаўнікам даюць лепшыя абеды, чым вучням, што на вячэру даюць толькі топлены тлушч, якога зусім не можна есці. А калі старшыня вучнёўскай рады звярнуў на гэта ўвагу загадчыку інтэрната — то той цаклікаў яго бацьку і пагразіў, што выкіне сына з інтэрната. Пісьмо падпісана як належыць з адрасам. Паехаў я ў гэты інтэрнат, каб спраўдзіць праўдзівасць напісанага ў лісце.

Загадчык інтэрната дазволіў мне ўсюды заглянуць і з кожным пагутарыць.

І што аказалася. Не толькі не было там праўды, але многа чаго дрэннага расказала мне вучнёўская рада пра паводзіны вучняў, а асабліва хлопцаў.

Пры гэтым нечакана выйшла яшчэ адна справа, якую не можна пахваліць. Вучні, якія жывуць у інтэрнаце (пераважна хлопцы) нішчаць клямкі, лямпы і іншую дзяржаўную маёмасць, а да таго ў іх нейкая нездаровая салідарнасць. Не разбіраюцца, хто робіць шкоду — таго бароняць. У гэтым інтэрнаце няма добрага, здаровага калектыву.

А кім-жа маюць быць гэтыя вучні? Яны маюць быць настаўнікамі, будуць вучыць нашых дзяцей... Сапраўды хлопцы, сорамна за вас. Мне здаецца, што трэба добра прадумаць свае ўчынкі, асабліва саму, што ўвесь інтэрнат у пашане ў людзей. Ён прымае ўдзел у грамадскіх працах, на зіму будуюць штучны каток, на вясну — купальны басейн. Вучні, не забывайце аб тым, што вы будзеце выхоўваць новае пакаленне.

Вам гэтага не можна забыць!

І. Р.

Другое кіно ў Міхалове

Некалькі дзён таму ОЗК у Беластоку падпісала дагавор з кіраўніцтвам ПДК у Міхалове (Беластоцкі павет) аб пастаяннай дэманстрацыі кінофільмаў у зале дома культуры.

Неўзабаве жыхары Міхалова будуць мець магчымасць аглядаць кінофільмы ў двух кіно.

(вб)

Парайце, што рабіць

Мой бацька мае ўсяго 3 гектары зямлі. Сям'я вялікая.

Ідзе зіма, работы такой на гаспадарцы няма і няма дзе зарабіць. А грошы, як ведаеце самі, патрэбны на ўсё і на абутак і на адзенне.

Ехаць на работу далёка ад дому не хочацца, а на бацькавай гаспадарцы няма чаго рабіць. Парайце мне, што маю рабіць?

М. Р.

(Бельскі павет)

Дарагі чытач.

Ці можна ў хаце пры бацьках знайсці працу? Нам здаецца што можна. Трэба толькі добра разглядзецца навакол. Можна заняцца рукадзельнымі работамі: вырабляць калі ёсць на балоце лазу да вырабу кошыкаў, дзіцячых ложакаў і іншых патрэбных у хатняй гаспадарцы рэчаў.

Радзім таксама паспрабаваць і развесці гадоўлю трусаў, нутрыі, калі ёсць умовы, павялічыць колькасць курэй, гусей і іншай жывёліны. Усё гэта дае вялікі даход. Напрыклад, калі будзеце трымаць 200 курэй дадуць не менш 20.000 зл. даходу ў год (улічваючы што частку пашы для курэй трэба на вашай гаспадарцы дакупіць).

На пабудову курятніка можна атрымаць дзяржаўную пазыку.

Запатрабаванні на беларускі каляндар

На адрас Галоўнага праўлення БГ-КТ, штодзённа прыходзяць запатрабаванні на беларускі каляндар на 1958 год.

Першы прыслаў запатрабаванне грамадзянін Балеслаў Гапановіч з Волава Слёнскага ва Уроцлаўскім ваяводстве.

Зважыўшы, што каляндар багата ілюстраваны, да таго-ж малога памеру (128 стар. друку) радзім як найхутчэй высылаць запатрабаванне і забяспечыцца ў яго.

(вб)

Лапоўка падвяла

Францішак Усціліо з калёніі Кузніца (Сакольскі павет) краў з лесу дрэва. Нядаўна міліцыя злавіла яго пры гэткай рабоце. Спрытны злодзей хацеў нейк выкруціцца і запрапанаваў міліцыянерам лапоўку — некалькісот злоты. Не падзейнічала гэта аднак на міліцыянераў і Усціліо за кражу і за тое, што хацеў падкупіць міліцыянераў будзе адказваць перад судом.

А. О.

За бойку — за краты

Нядаўна жыхар вёскі Чыжы (Гайнаўскі павет) Рыгор Адамюк моцна збіў жыхарку з сваёй вёскі Галену Астапюк. Прычына: — справы асабістыя.

За хуліганскія выбрыкі міліцыя арыштавала Аламюка і цяпер чакае ён на суд.

А. О.

Беларуская мова і польская культура

Працяг са стар. 6.

польскай набілітацыі некаторыя беларускія дваране і беларускія рыцары дабаўляюць да свайго імя шляхецкае, польскае заканчэнне *«-віч»* Такім чынам беларускі рыцар, ці дваранін з Залесся з'явіўся Міцькевічам. У XIX стагоддзі перасталі змякчаць літару *«ц»*. Гэта ў сувязі з тым, што ў рускай мове няма мяккага *«ц»* і калі руская геральдыка пачала весці пераліс шляхты на беларускіх землях, тады ўжо перасталі зусім змякчаць літару *«ц»*. Гістарычна гэта выглядзела так: Дэмэтрёс — Дымітры — Мітры — Мітька — Міцька — Міцькевіч — Міцкевіч. Адсюль відна, што прадзеды вялікага польскага паэта былі беларусамі і свае прозвішча ўзялі з грэцка - беларускай праваслаўнай першападставы.

Гэтак сама прозвішча выдатнага польскага пісьменніка Гэнрыка Сенкевіча звязана з беларускай мовай. Гэту фамілію яшчэ ў канцы XVIII стагоддзя і на пачатку XIX стагоддзя вымаўлялі з мяккім *«н»* — *«н'»*, *«нь»*, гэта значыць Сенькевіч. Прозвішча польскага пісьменніка ўзнікла ад каляндарнага праваслаўнага імя Сымон. Семіон, Сяміон. Скарочана гэта імя вымаўлялі *«Сенька»*, а калі прышоў час шляхецкай набілітацыі, дабавілі шляхецкае заканчэнне — *«віч»* і ўзнікла прозвішча Сенькевіч, а потым, калі перасталі змякчаць *«н»*, вымаўлялі толькі Сенкевіч.

У сваім артыкуле Гласка даказвае, што беларуская першаасnова выступае ў такіх прозвішчах, як Стэцкевіч, Стэткевіч, Міткевіч, Петкевіч, Пецкевіч, Міськевіч, Мішкевіч, Івашкевіч, Кандратовіч і іншы.

Здаралася таксама і так, што памяншальныя беларускія імёны пры шляхецкай набілітацыі станавіліся шляхецкімі прозвішчамі ў сваёй скарочанай вымове. Напрыклад, князь называў свайго рыцара Канстантына памяншальным імям «Кастюшка» — у беларускай вымове *«Касьцюшка»*. У заходне - польскай памяншальнай вымове атрымалі-бы імя «Костэк, Костусь або Костусько», але ніколі «Касьцюшко». Гэта супярэчыла-бы словаўтворным правілам польскай мовы.

Адсюль бачым, што прозвішча вялікага польскага патрыёта, выдатнага змагара за свабоду сваёй Бацькаўшчыны і свабоды Злучаных Штатаў Амерыкі, гэта значыць прозвішча Тадэўша Касцюшкі па — сваяму паходжанню з'яўляецца беларускім. Аналагічных прозвішч гэтага тыпу ў Польшчы, Беларусі і на Украіне можна сустрэць вельмі многа, напрыклад: Федзюшко, Карпушко, Паўлушко, Петрушко або Пятрушко. Сюды трэба залічыць таксама прозвішча вядомага польскага кампазітара Манюшко. Першаасновай гэтай фаміліі з'яўляецца беларускае імя *«Мануіла»*, адкуль выцікнула беларускае памяншальнае імя Манюшка, а потым сфармавалася прозвішча Манюшко.

Усе гэтыя вышэй прыведзеныя факты сведчаць аб тым вялікім значэнні, якое мела Беларусь, беларускі фальклор і беларуская мова ў развіцці братэрскага польскага народа і яго вялікай культуры.

Мгр. В. БЕЛАКАЗОВІЧ

На Беласточчыне штораз больш дактароў

Медыцынская Акадэмія ў Беластоку — гэта адна з самых малалых вышэйшых навучальных устаноў у Польшчы.

Агулам выйшла з яе ўжо 194 маладых дактароў, з таго 88 у гэтым годзе.

Некаторыя з іх застануцца ў бальніцах і прыёмных пунктах на Беласточчыне.

А. О.

Арыентацыйныя цэны на рынку ў Беластоку на 4. XI. 1957 г.

Жыта 100 кг.	— 280 зл.
Авёс „	— 280—290 „
Пшаніца „	— 390—400 „
Бульба „	— 110—120 „
Саланіна 1 кг.	— 28 зл.
Смятана 1 літр	— 18 зл.
Гуська аскубаная 1 шт.	60 зл
Курыца 1 шт.	— 30—40 зл
Капуста 1 галоўка	— 1,50 — 2 зл.
Сена вязка	— 13 зл.
Салома простая (пучок)	— 5—7 зл.

М. Х.

Гал. рэдактар
Г. ВАЛКАВЫЦКІ

„NIWA"

Adres redakcji: Białystok ul. Manifestu Lipcowego nr. 25 tel. 25-89

Organ Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Polsce z siedziba w Białymstoku.

Wydawca RSW „Prasa" Redaguje Kolegium

Warunki prenumeraty
Miesiecznie — 2,40 zł
Kwartalnie — 7,20 zł
Półrocznie — 14,40 zł
Rocznie — 28,80 zł

Zamówienia i wpłaty na prenumerate pocztowa przyjmuja wszystkie urzedy pocztowe i listonosze w całym kraju.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granice przyjmuje PKWZ „Ruch" Warszawa.

Należność na prenumerate za granica wpłacać na konto — PKO I-5-100024 PKWZ «Ruch» Warszawa

BZG. Nkt. 1.250. T-10

КОРАНЬ

Кухмоўская балада

ЧАСТКА ТРЭЦЯЯ

З жонкай ўдвох,
Стаў Цімох
Устаўляць прылады.
Паўстаўляў,
Прыспяваў:
— Вось гэта парадак!

Йдзі вады
Дай сюды,
Я панашу брагу,
Каб пачаць
Хутчэй гнаць.
Ну-ж і меў ён смагу!

Усё заліў,
Распаліў.
Добраю парою
Спамятаў,
Пражагнаў
Леваю рукою.

— Ты Хвядор,
Йдзі на двор
Вокна паўтуляці.
Затулі,
Ды йдзі спі —
Я сам буду гнаці.

— То жані,
Незасні! —
Прыказала жонка —
Бо скіпіць,
Прыгарыць
Твая самагонка.

Ужо пырыць,
І гудзіць
Аж кацёл трасецца.
Цімашок:
— Першачок
Зараз ўжо пальецца.

Ракам стаў,
Дажыдаў
Пакуль лачакаўся.
Каштаваў,
Смакаваў —
Пакуль налізаўся.

Ап'янеў —
Спаць схацеў.
Храпнуў каля руркаў.
Чысты спірт
Цераз фільтр
На падлогу цюркаў.

(Працяг у наступным нимары)

Тры сябрoўкі пад акном гоняць зелле вечаркам...
(Вожык)

Вясковыя жарты

Рэцэпта

Патаўкла Хвядора валкам Хілімонавы акуляры. Мучыцца бедны і нават газеты не можа прачытаць. Надумаў Хілімон і кажа: — Ну, Хвядорка, шыкуй гусі, павязем у Беласток прадаваць. На другі дзень рана пакінуў Хвядору пры возе, а сам пайшоў шукаць оптыкі. Хутка знайшоў вуліцу Сенкевіча, і ўвайшоўшы ў краму аж ухнуў: — Колькі-ж тут маюць усякіх акуляраў — ай, ай, ай!..

— Чаго вам трэба — запытала прадаўшчыца.

— Ды я хацеў купіць у вас акуляры, знаеце, мне мая Хвядорка патаўкла — тлумачыў Хілімон.

— А вы маеце рэцэпту?

— Не — адказаў Хілімонка, — але я, калі трэба, магу даражэй заплаціць, абы толькі атрымаць.

— Мы толькі прадаем па дзяржаўнай цане, але трэба мець ад доктара рэцэпту.

Падрапаў Хілімон патыліцу, і падбежкаю пайшоў шукаць доктара. Нажаль не аднаго не захваціў дома, і прышлося яму ісці ва ўбеспечальню. Чакаў з 4 гадзіны на доктара, і ўрэшце дапасаваў сабе фэст акулярчыкі. Прыбег задыханы ў оптыку і падае рэцэпту. Прадаўшчыца глянуўшы на рэцэпту паінфармавала:

— Нестэты, але мы такіх шклоў не маем на складзе, вы можаце такія шкла атрымаць толькі ў прыватнага оптыка...

Хілімон знайшоў у прыватнага оптыка замкнёныя дзверы і думае сабе — пачакаю трошкі. Сеў каля сцяны на камень і прыдрамнуў. Прачнуўся ўжо быў вечар, тады ўбачыў на дзвярах белую картачку, на якой прачытаў, што оптык паехаў за матэрыялам.

Ноч была цёмная і Хілімон з оптычнаю рэцэптаю ледзь трапіў дахаты, і шчасце, што не купіў акуляраў, бо Хвядорка яго і гэтым разам сустрэла валкаўнічаю.

КОРАНЬ

Зайздрасць

Бываюць людзі такія зайздросныя, што проста дзіўна робіцца.

Выкапае сабе чалавек калодзеж, так зараз усе суседзі стануць воду браць, а гаспадара возьмуць ды абгавораць. То зруб ім пакажацца надта нізка, то не глыбока выкапаны гэты калодзеж, то крывы жураўель, то... ай, чаго толькі не навыдумляюць. Так і хацелі-б чалавека ўтапіць у гэтым калодзежы.

Некаторыя жанчыны нават на чужых мужыкоў і то з зайздрасцю глядзяць. Ім здаецца, што чужы мужык працавіты, не п'юшчы, не курашчы, мухі не скрыўдзіць, адным словам такі, што хоць ты яго жывога ў анёлы запісвай.

А свой мужык у хаце — гэта чорт хвастаты, ад яго серай і грахамі заносіць, такому толькі пяткі гарачым вуглём падпякаць.

Зайздрасць за плят-каркай на вёсцы ходзіць, як цыганка ў кожнае акно загляне, у кірмашныя дні на рынак выбяжыць, а потым аб усім, што бачыла нагаворыць больш як трэба.

Мой знаёмы з пошты пачку нёс. Людзі добрыя, што-ж гэта за дзіва было. У вокнах было поўна цікавых галоў, а праз гадзіну ўжо ўся вёска ведала, што ён заграничную пачку атрымаў.

Адвячоркам да знаёмага, адзін за другім, сталі сходзіцца зайздроснікі. Адзін не вытрымаў і пытае: «можа што лішняе на продаж знойдзецца?».

— Шнурок і паперы ад апакавання магу прадаць — згадзіўся мой знаёмы.

Жадны народ цяпер, усё-б сабе забраў — кажа другі. А мой знаёмы пачку распакоўвае і дастае кнігі. Прысутным аж мову адняло. «Ветэрынарны спраўчнік», «Агратэхніка» і «Кармленне свіней». Госці глядзяць адзін на другога, а мой знаёмы смяецца і запрашае іх прыйсці на другі год, абяцае паказаць усім дзіва - пшаніцу, свіней з курносымі лычамі па 12 пудоў штука.

Абяцае таксама паказаць мясцовых лентяяў, якія не могуць працу з навукай спалучыць. Пасля гэтых слоў госці і сталі вышмыгвацца з хаты.

Мой дзед быў ветэрынарам, таму я, дарагія грамадзяне ў хваробах разбіраюся і скажу, што зайздрасць — хвароба цяжкая, выклікана дурасцю.

Дзядзька Лявонь

На вуліцы

Прахожага сустрэў жабрак і кажа:

— Прашу вас на хлеб,

А той:

— Еж, браце сам, бо я запрошаны на печаню.

У амбулаторыі

Доктар да фельчара:
— Ну як там з пабітым?

— У парадку, пане доктар! Адна рана станоўча смяротная, а рэшта можа быць вылечана.

Пастаралася

— Як-жа ўдалася тваёй маладой жонцы першая страва на кухні?

— Непамысна. Ці паверыш, братка, — гатуючы абед, прыпаліла не толькі мяса, але нават і новую кухарскую кніжку.

У школе

— Хто скажа адкуль бярэцца раса?

— Я ведаю... Зямля так хутка кружыцца, што аж пацее.

ЭПІГРАМЫ

РЭКЛЯМА

Дзяржаўны гандаль прадае цулы,
Пры дапамозе... прыватных будаў.

ПРЫКЛАДНЫ ЛЯСНІК

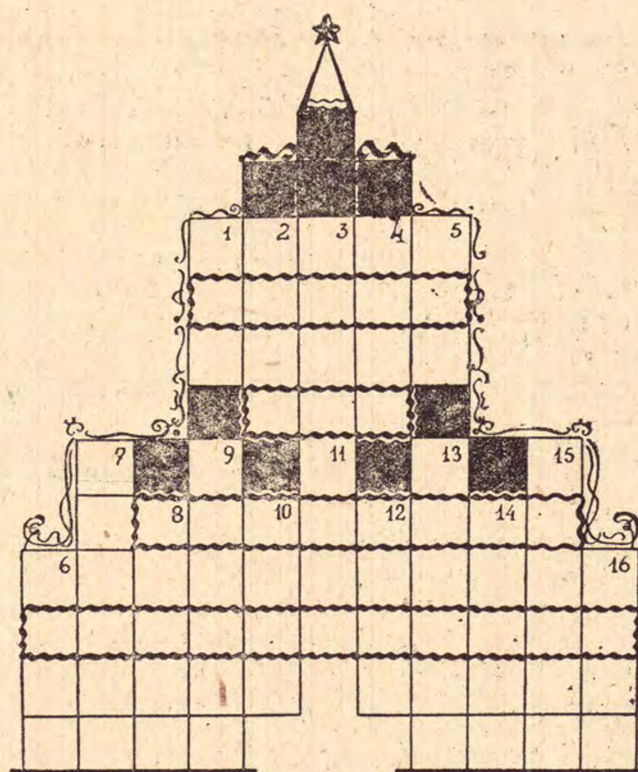
Замест лесу,
Пільнуе ГС-у,

БЕЗ АЛКАГОЛЮ

— Гарэлкі не магу цярпець!
А на руках у хату йдзець.

КОРАНЬ

КРАСВОРД

У гэтыя клеткі ўпішыце 16 слоў па вертыкалі. Літары ў абламоўцы дадуць развязку. Значэнне слоў:

1. Насякомае, якое кусаецца як пчала
2. Інакш пажычаныя грошы
3. Трох людзей іграе, альбо спявае
4. Інакш трубадур
5. Рака ў СССР, дзе паўстала Польскае войска
6. Вялікая дзірка ў пакоі, праз якую глядзім на свет
7. Бывае ў старога і ў казла
8. Найпрыгажэйшая пара года
9. Дачка майго бацькі
10. Ні чорны і не белы волас
11. Старажытны музычны інструмант
12. Інакш горба
13. Завешваем на ім фіранкі
14. Робім з яе гаршкі і цэглы
15. Вялікае возера ў СССР
16. Музычны інструмант, які з выгляду і будовы прыпамінае гармонік

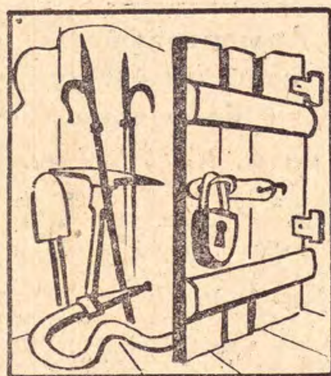
Сярод тых чытачоў, якія да 1. XII г.г. прышлюць правільныя развязкі, будзе разлясавана 10 кніжных узнагарод.

Р.

АГАФОН АБРОТКА ТЭЛЕФАНУЕ

Паўзірайцеся, выразна:
«Кожна вёска мае
ЛАЗНЮ»
Пабудавану на плане.
Але з плану вышла БАНЯ!

У кожнаи вёсцы ёсць
СТРАЖАКІ,
У іх прылады ёсць усякі.
Іх знайсці — трэба
пашарыць,
Сцярагуцца прад
ПАЖАРАМ!

Сход збіраецца ў
ГРАМАДЗЕ,
Радные тут усё радзяць.
Яны-ж аб парадак дбаюць,
І па парадку... выхіляюць.

Быстраногі Агафон,
Пабег, злапаў тэлефон.
Звоніць у Ваяводску Раду:
— Трэба завясці ПАРАДАК!